

לה חמותה: זיל איתלי שרגא, הדליקי את הנר.

אזלא, אתלא שרגא, אינפח בה נורא, נתפשה בה האש ואכלתה — ונשרפה.

כתיב בספר ירמיה: "ומדלת הארץ, משאריח יושבי הארץ [מאלו שלא הוגלו], השאיר נבוזראדן רב טבחים, שיהיו לכורמים ויוגבים".

כורמים — תני רב יוסף: אלו מלקטי אפרסמון [והמאספים נקראו "כורמים"] מעין גדי עד רמתא [שם מקום].

יותבים — אלו צידי חילזון מפולמות של צור [מעלה ההר] ועד חיפה. ונקראו "יוגבים" מלשון "יקבים", שהם פוצעין את החלזון להוציא את דמו [בדומה לפעולת היקב — בענבים]. והשאירם נבוזראדן כדי שיספקו לו אפרסמון וחלזון ללבושי המלך.

תנו רבנן: אין מדליקין את הנר בשמן טבל שהוא טמא [וכל שכן טבל טהור] ביום חול⁽⁵⁶⁾, ואין צריך לומר שאין מדליקין בו בשבת.

כיוצא בו, אין מדליקין בנפט לבן ביום חול. ואין צריך לומר שאין מדליקין בו בשבת.

והוינן בה: בשלמא נפט לבן אין מדליקין בו, מפני שהוא עף ויש סכנה בהדלקתו. אבל טבל טמא — מאי טעמא אין מדליקין בו?

ומבארינן: אמר קרא: "ואני הנה נתתי לך

רבי עקיבא אומר: כל שיש לו אשה נאה במעשים.

רבי יוסי אומר: כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו, ואינו מסתכן בשיהוי נקביו [ועיין ב"מ קז א, רש"י ד"ה סמוך].

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין מדליקין בצרי — שמן אפרסמון.

מאי טעמא?

אמר רבה: מתוך שריחו נודף — גזירה שמוא יסתפק ממנו, והמסתפק חייב משום מכבה.

אמר ליה אביו: לימא מר טעמא אחרנא, מפני שהוא עף, שעפים ממנו נצוצות ומדליק את הבית, ויהא בהול על מונו ויבא לכבות. [תוס'].^{א-כ}

ומבארינן: חדא, ועוד טעם נוסף קאמר.

חדא, מפני שהוא עף, ויש חשש לשריפה.

ועוד, גזירה שמוא יסתפק ממנו.

ההיא חמתא [חמות] דהוה פניאה לה שהיתה שונאת לכלתה.

אמרה לה החמות: זיל איקשיט, לכי תתקשטי, במשחא דאפרסמא, בשמן אפרסמון.

אזלא, איקשיט. כי אתת [כשבאה] אמרה

וראה עוד במהרש"א שפירש הכל בענין אחר.

56. בגמרא מבואר שאין להדליק בטבל טמא,

ולרבי עקיבא עשיר הוא מי שיש לו מידות טובות ונאות, וזוהי כוונת דבריו "אשה נאה במעשים" דהיינו אשה יראת ה' היא תתהלל.

את משמרת תרומותי". "תרומותי" — לשון רבים משמע. כי בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה טהורה, ואחת תרומה טמאה. וללמדך:

מה תרומה טהורה אין לך בה השתמשות והנאה, אלא משעת הרמה — הפרשה ואילך. אף תרומה טמאה אין לך בה היתר השתמשות⁽⁵⁷⁾, אלא משעת הרמה ואילך. אבל קודם הפרשה בעודו טבל אין אתה יכול להשתמש בו⁽⁵⁸⁾.

גופא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין מדליקין בצרי. וכדפרשינן לעיל משום דחיישינן שמא יסתפק ממנו, ומפני החשש שידליק את הבית.

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר טעם נוסף מדוע אין מדליקין בצרי: משום שהצרי אינו שמן היוצא מן הפרי, אלא הוא שרף הנוטף מעצי הקטף [שם העץ] וכיון שהוא מן העץ הרי הוא כזפת, שאינו נמשך אחרי הפתילה.

[פירוש נוסף ברש"י: רבי שמעון בן אלעזר אינו מפרש טעם נוסף מדוע אין מדליקין בצרי, אלא מימרא בפני עצמה היא].

רבי ישמעאל אומר: כל שמן היוצא מן העץ — אין מדליקין בו.

רבי ישמעאל בן ברוקה אומר: אין מדליקין אלא בשמן היוצא מן הפרי, למעט שמן דגים. [ועיין רש"י].

רבי טרפון אומר: אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד!

עמד רבי יוחנן בן נורי על הגליו ואמר:

לדברייך, שמדליקין רק בשמן זית, מה יעשו אנשי כבל שאין להם אלא שמן שומשומין?

וכמו כן — מה יעשו אנשי מדי, שאין להם אלא שמן אגוזים?

ומה יעשו אנשי אלכסנדריה שאין להם אלא שמן צנונות? וכי לא ידליקו נר של שבת?

וכתב הפרי מגדים שאסור להדליק נרות שבת באיסורי הנאה, ואף שמצוות לאו להנות ניתנו, מכל מקום כיון שעיקר מצות נר שבת הוא לשם עונג הרי זה אסור.

57. כתב האתון דאורייתא (כלל טו) לדון שגם מי שמסיק טבל טמא, יהיה בו חיוב מיתה מדאורייתא, שהרי הגמרא דרשה כאן לדמות טבל תרומה טהורה לטמאה, ששניהם שוים באיסור, זה באכילה וזה בהנאה.

58. התוספות כתבו שכל הנאת כילוי אסורה

בטבל. ומקשה החזון איש איך מותר למכור לגוי טבל, הרי מכיון שהגוי לא יפריש ממנו תרומה, נמצא המוכר מכלה את הטבל?

ומתרץ שמכיון שאין חיוב הפרשה מדאורייתא על טבל שנמכר לאחר, אין דבר זה נקרא כילוי של הטבל, אלא רק עקירה של דין הטבל, וכיטול של חובת ההפרשה.

ומוסיף החזון איש, שאף שבכילוי הטבל הוא מונע הפרשת מעשרות, ונמצא שהוא גם מבטל את העשה של ביעור מעשרות הבא אחריו, יש לומר שאין חיוב מצוות הביעור חל אלא בהגיע זמן הביעור בפועל.

לא. [ותוד"ה איכא חולקים].

ולא מסיימי, מי אמר כך, ומי אמר כך.

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל דבר היוצא מן העין, כגון קנבוס וצמר גפן — אין בו משום שלש על שלש אצבעות, שהוא שיעור בגד לקבלת טומאה [מלבד טומאת מדרס, ששיעורה שלשה טפחים].

וכמו כן, מסככיין בו את הסוכה, הואיל ואינו מקבל טומאה.

[אבל בדבר המקבל טומאה אין מסככיין בו, כדילפינן בסוכה [יב א] מקרא, דכתיב: "חג הסכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך", שיש לסכך רק בדבר הדומה לפסולת גורן ויקב, שאינה מקבלת טומאה].

חזין מפשתן, שלמרות שנקרא עץ, הרי הוא מקבל טומאה, ואין מסככיין בו.

אמר אביי: רבי שמעון בן אלעזר, ותנא כ-ב

דבי רבי ישמעאל, אמרו דבר אחד. שמקור דברי רבי שמעון בן אלעזר, הוא ממה שדרש רבי ישמעאל.

רבי שמעון בן אלעזר, היינו הא דאמרן, דאין היוצא מן העץ מקבל טומאת בגדים חוץ מן הפשתן.

תנא דבי רבי ישמעאל — מאי היא?

ומבארין: דתני דבי רבי ישמעאל: הואיל ונאמרו "בגדים" בתורה בכמה מקומות, כגון בטומאת שרצים וטומאת מת וכן ביחס למצות ציצית, והם נאמרו בלשון "בגד" סתם. ופרט לך הכתוב באחד מהם, בבגד האמור בטומאת נגעים, "בגד צמר ופשתים". דכתיב [ויקרא יג מז] "והבגד כי

ומה יעשו אנשי קפוטקיא, שאין להם לא כך ולא כך, שאין להם כל שמן היוצא מן הפרי, אלא נפט בלבד, וכי לא ידליקו נר של שבת?

[וקושיה זו היא אף לרבי יוחנן בן ברוקה שאמר מדליקין רק ביוצא מן הפרי].

אלא, אין לך לפסול להדלקה, אלא מה שאמרו חכמים במשנתנו, אלו הם מיני השמנים שאין מדליקין בהם.

ומדליקין בשמן דגים, למרות שדומה לחלב, ואינו יוצא מהפרי.

ומדליקין אף בעטרן, למרות שהוא נוצר מהזפת.

רבי שמעון שזורי אומר: מדליקין בשמן פקועות, ובנפט.

סומכוס אומר: כל היוצא מן הבשר — אין מדליקין בו, אלא שמן דגים.

והוינן בה: סומכוס — היינו תנא קמא?! [הכונה לדברי רבי יוחנן בן נורי שפסל להדליק בשמנים שנמנו במשנה, ואף חלב שהוא יוצא מן הבשר אין מדליקין בו, והתיר להדליק בשמן דגים].

ומבארין: איכא בינייהו הא דאמר רב ברונא אמר רב [לעיל כא א: חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק.

חד מנייהו סבר: דחלב מהותך שרי על ידי תערובות, אבל שמן דגים מותר גם בפני עצמו.

וחד מנייהו סבר: דשמן דגים שרי כשמערב בו מין אחר, אבל חלב כלל וכלל